

KÚRIA

Bfv.II.1487/2014/3.szám

A Kúria Budapesten, a 2015. március 19. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

í t é l e t e t:

A rablás büntette és más bűncselekmények miatt folyamatban volt büntetőügyben a Legfőbb Ügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva az Egri Járásbíróság 2.B.244/2012/34. számú és az Egri Törvényszék Bf.309/2013/6. számú ítéletét annyiban megváltoztatja, hogy a terhelttel szemben alkalmazott halmazati büntetést az 1978. évi IV. tv. 85.§ (4) bekezdésének mellőzésével a 85.§ (2) bekezdése és a 97/A.§ (1) bekezdése alapján tekinti kiszabottnak.

Egyebekben a megtámadott határozatot nem érinti.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

Az Egri Járásbíróság a 2013. január 10. napján megtartott tárgyaláson kihirdetett 2.B.244/2012/34. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki rablás büntetében (1978. évi IV. tv. 321.§ (1) bek.) garázdaság vétségében (1978. évi IV. tv. 271.§ (1) bek.) testi sértés vétségében (1978. évi IV. tv. 170.§ (1) bek.) és személyi szabadság megsértésének büntetében (1978. évi IV. tv. 175.§ (1) bek.) amiért őt halmazati büntetésül, mint erőszakos többszörös visszaesőt 7 év fegyházra és 7 év közügyektől eltiltásra ítélte. A terheltet kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből és a Pesti Központi Kerületi Bíróság 29.B.IX.35.028/2011. számú ügyében alkalmazott feltételes szabadságot megszüntette.

A járásbíróság ítélete ellen az ügyész által a büntetés súlyosításáért, a terhelt és védője által a rablás büntette vonatkozásában felmentésért, továbbá a kiszabott büntetés enyhítése érdekében bejelentett fellebbezések alapján másodfokon eljáró Egri Törvényszék a 2013. szeptember 10. napján megtartott nyilvános ülésen meghozott Bf.309/2013/6. számú ítéletében az első fokú ítéletet annyiban megváltoztatta, hogy a terhelt korábbi ügyében engedélyezett feltételes szabadság megszüntetésére irányuló rendelkezést mellőzte, egyebekben az ítéletet helybenhagyta.

Mivel az első és a másodfokú ítélet meghozatala között 2013. július 1-jén hatályba lépett a 2012. évi C. törvény (a továbbiakban Btk.), a másodfokú bíróság vizsgálta, hogy a cselekmény elkövetésekor hatályban lévő törvény, vagyis az 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban korábbi Btk.) vagy az elbíráláskor hatályos Btk. rendelkezései alkalmazandók a terhelttel szemben. Utalva a mindkét Btk.2.§-ában a törvény időbeli hatályát meghatározó szabályokra, elemezte a két törvény terheltre vonatkozó rendelkezéseit, és akként foglalt állást, hogy a két törvény terhelttel szemben szóba jövő rendelkezései azonos szabályozást tartalmaznak, amiből következően az új Btk. rendelkezései enyhébb elbírálást a korábbi Btk. rendelkezéseihez képest nem tesznek lehetővé, ezért az elkövetéskor hatályos törvény, vagyis a korábbi Btk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Helyeselte a terhelttel mint többszörös erőszakos visszaesővel szemben a halmazati büntetés kiszabását, utalt a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdésére, melyre tekintettel a terhelttel szemben alkalmazandó büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik, ekként az irányadó büntetési tételkeret 2-től 16 évig terjedő szabadságvesztés. E büntetési tételkereten belül találta törvényesnek az elsőfokú bíróság által meghatározott - és egyébként a középértéket el nem érő - fegyházbüntetést.

Az Alkotmánybíróság a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. 2010. július 23-tól 2013. június 31-áig hatályos 85.§ (4) bekezdésének folyamatban lévő ügyben történő alkalmazása kizárása, a büntető törvénykönyvről szóló 2012. C. tv. 81.§ (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése, valamint a jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendelése kapcsán meghozott 23/2014. (VII.15.) AB számú határozatában megállapította, hogy a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdésének alkalmazása alaptörvény-ellenes, megállapította továbbá, hogy a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. tv. (2013. július 1. napjától hatályos Btk.) 81.§ (4) bekezdése alaptörvény-ellenes, ezért azt a hatályba lépésére, 2013. július 1-jére visszaható hatállyal megsemmisítette, elrendelte továbbá a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdése, valamint a hatályos Btk.81.§ (4) bekezdése alkalmazásával meghozott jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.

Az Alkotmánybíróság határozatára figyelemmel - jelezve, hogy a terhelttel szemben kiszabott büntetés végrehajtása még nem fejeződött be - a Be.416.§ (1) bekezdés e) pontjára alapítva a Legfőbb Ügyészség BF.1526/2014/1. számon felülvizsgálati indítványt nyújtott be a terhelt javára, és indítványozta, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatot akként változtassa meg, hogy a terhelt büntetését a korábbi Btk.85.§ (2) bekezdésére figyelemmel, a 97/A.§ (1) bekezdése alapján tekintse kiszabottnak.

Indítványa indokolásakor a Legfőbb Ügyészség kifejtette, hogy a cselekmény elkövetésekor és elbírálásakor hatályos Btk. azonos tartalommal határozza meg a visszaeső, a többszörös visszaeső és az erőszakos többszörös visszaeső fogalmát, a terhelt terhén megállapított rablás, személyi szabadság megsértése és testi sértés bűncselekményeit mindkét törvény egyaránt személy elleni erőszakos bűncselekménynek minősíti, és a korábbi Btk.97/A.§ (1) bekezdése, ill. a Btk.90.§ (2) bekezdése egyaránt előírja, hogy az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az erőszakos többszörös visszaesői minősítést megalapozó súlyosabban büntető személy elleni erőszakos bűncselekmény tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik. E rendelkezésre tekintettel a terhelttel szemben alkalmazott büntetési tételkeret és ebből következően az irányadó középérték sem változott, a kiszabott szabadságvesztés ugyanakkor a terhére megállapított legsúlyosabb rablási cselekmény büntetési tételkeretét sem haladta meg. A kiszabott büntetése ezért az alkotmányos tételkeretek között sem tekinthető eltúlzottnak.

A felülvizsgálati indítványban foglaltakra a terhelt és védője észrevételt nem tett.

Az Alkotmánybíróság a 23/2014. (VII.15.) AB számú határozatának 3. pontjában elrendelte a korábbi Btk. (1978. évi IV. tv.) - a határozat 1. pontjában alaptörvény-ellenesnek nyilvánított - 85.§ (4) bekezdése, valamint a hatályos Btk. (2012. évi C. tv.) - a határozat 2. pontjában 2013. július 1-jére visszaható hatállyal megsemmisített - 81.§ (4) bekezdésének alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárások felülvizsgálatát az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. tv. (ABtv.) 45.§ (6) bekezdése alapján rendelte el.

Az ABtv. 45.§ (6) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása alapján jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás és szabálysértési eljárás felülvizsgálatát rendeli el, ha az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve a intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a

büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne.

A Be. - az ABtv. 45.§ (6) bekezdéséhez kapcsolódó - 416.§ (1) bekezdés e) pontja szerint a jogerős határozat ellen felülvizsgálatnak van helye, ha az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát rendelte el, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg.

A legfőbb ügyész - hivatalból folyó kötelezettségének (Be.417.§ (2) bek.) eleget téve - a felülvizsgálati indítványt benyújtotta.

A terhelt a kiszabott szabadságvesztés-büntetést jelenleg is tölti, a büntetés végrehajtása tehát még nem fejeződött be.

A felülvizsgálati eljárás törvényi feltételei megvalósultak.

A Be.423.§ (2) bekezdés 1. mondatának főszabálya szerint a felülvizsgálati indítványt a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos, ellenben a 2. mondata szabályozásában a 416.§ (1) bekezdés e) - és a jelen ügyben közömbös f) - pontjában meghatározott esetekben az elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.

A felülbírálat kapcsán „elbíráláson” általában a megtámadott határozat jogerős meghozatalát értjük. A Be.416.§ (1) bekezdés e) - és a jelen ügyben közömbös f) - pontja esetében mégis a felülvizsgálati indítvány elbírálása értendő.

Ez értelemszerű, mert ellenkező esetben vissza kellene térni az alapügybeli elbíráláskor hatályos jogszabály alkalmazásához, csak hogy az már egészben vagy részben nem létezik. Nem létező jog pedig értelemszerűen nem alkalmazható.

Az Alkotmánybíróság annak idején leszögezte: a nullum crimen sine lege és nulla poena sine lege alkotmányos alapelvek, amelyeknek számos büntetőjogi szabály adja meg jogszerű tartalmát. Ilyen szabály a bűncselekmény-fogalomnak a Btk.-ban adott meghatározása, a büntetés és a büntetési rendszer törvényes fogalmai. A bűncselekmény-fogalom ugyanúgy, mint a büntetés fogalma az egyén büntetőjogi felelőssége és felelősségre vonása szempontjából döntő. Az egyén alkotmányos szabadságát, emberi jogait nem csak a büntetőjog különös részének tényállásai és büntetési tétele érintik, hanem alapvetően a büntetőjogi felelősség, a bünteteskiszabás és a büntethetőség összefüggő, zárt rendszere. A büntetőjogi felelősség minden szabályának módosulása alapvetően és

közvetlenül érinti az egyéni szabadságot és az egyén alkotmányos helyzetét [11/1992. (III.5.) AB határozat indokolás IV/3. pont].

A büntetőtörvény elején az 1.§-ban megfogalmazott törvényességi elv is ezt juttatja kifejezésre: az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet - a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével - törvény az elkövetés idején büntetni rendelt ((1) bekezdés); bűncselekmény elkövetése miatt nem lehet olyan büntetést kiszabni vagy intézkedést alkalmazni, amelyről a törvény az elkövetés - vagy a 2.§ (2) bekezdés alkalmazása esetén az elbírálás - idején nem rendelkezett (2) bekezdés). Ezért az alapeljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés - Alkotmánybíróság által kimondott - semmisségéből következően a semmissé nyilvánított jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés félretételével kell a felülvizsgálati határozatot meghozni.

Miután pedig az Alkotmánybíróság nem egy jogszabály (a korábbi Btk.) egészét, hanem egy jogszabály valamely rendelkezését (a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdését) semmisítette meg, a felülvizsgálat során a jogszabály fennmaradó részeit kell alkalmazni.

Ez következik abból is, hogy a felülvizsgálati indítványt a legfőbb ügyész kifejezetten abból az egyedüli okból terjesztette elő, miszerint az alapügyben eljáró bíróság a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdése alapján hozta meg a határozatát.

A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a megtámadott határozatot - a feltétlen eljárási szabálysértésektől eltekintve - csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül (Be.423.§ (4) bekezdés 1. fordulat).

Ekként a felülvizsgálati indítványhoz kötöttség folytán a Kúria az alapítéletet csakis a halmazati büntetés kiszabására vonatkozó részében, valamint kizárólag a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdésének a megsemmisítése miatt bírálhatja felül. Más rész (pl. bűnösség) és más ok (pl. a büntetőtörvény időbeli hatálya) felülbírálatára a Kúriának nincs törvényes lehetősége.

Ezt meghaladóan azt is le kell szögezni, hogy a Be.416.§ (1) bekezdés e) pontja esetében az ABtv. 45.§ (6) bekezdésére alapított felülvizsgálat elrendelése nem jelenti, hogy a felülvizsgálat szükségképpen a büntetés, illetve az intézkedés csökkentéséhez vagy mellőzéséhez, avagy a büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesüléshez vagy annak korlátozásához kell hogy vezessen. Azt jelenti, hogy a felülvizsgálat megteremti ezen következmények lehetőségét (L.: „következne” kitétel a ABtv.45.§ (6) bekezdésében).

A büntetőtörvény időbeli hatálya nem vizsgálható, a Be.423.§ (2) bekezdés 2. mondata szerint a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell eljárni azzal, hogy az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított törvényhely figyelmen kívül marad, és a Be.423.§ (4) bekezdésében előírt felülvizsgálati indítványban meghatározott okhoz kötöttség mellett - leszámítva az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított törvényhelyet - a jogerős ügydöntő határozat meghozatala során alkalmazott törvényt kell alkalmazni. Ez az értelmezéssel összhangban a Büntetőeljárási jog, Kommentár a gyakorlat számára című munkában a Be.423.§-ával kapcsolatosan írtakkal.

A Kommentár szerint:

- a felülvizsgálati indítvány „elbírálása” a határozat meghozatalával történik és ezzel véget is ér, ha tehát a felülvizsgálati bíróság a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi a megismételt eljárásban (XVI. Fejezet) - a jogerős feloldása folytán - már alkalmazni kell a büntetőtörvény és a büntetőeljárási törvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezéseket (2. pont), és

- a Be.423.§ (2) bekezdése kivételt is megállapít az általános szabályhoz képest, e szerint a 416.§ (1) bekezdésének e) és f) pontjában meghatározott felülvizsgálati okok esetében a felülvizsgálati indítvány „elbírálásakor”, vagyis a felülvizsgálati bíróság határozatának a meghozatalakor hatályos jogszabályokat kell alkalmazni („ex nunc” szemlélet); ha a megtámadott határozat meghozatalakor a bíróság olyan jogszabályt vagy egyéb normát alkalmazott, amelyet az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenesnek talált és megsemmisített, ezt a jogszabályt már nem lehet alkalmazni (3. pont).

A jogerős határozatot hozó bíróság az általa alkalmazott korábbi Btk.85.§-a (4) bekezdése rendelkezésének alapul vétele mellett a 321.§ (1) bekezdésében meghatározott 8 éves felső határ kétszeresére emelésével megállapított 2-től 16 évig terjedő büntetési tételkereten belül határozta meg a terhelt büntetését. A korábbi Btk.85.§ (4) bekezdése rendelkezésének mellőzésével a terhelttel szemben alkalmazandó büntetési tételkeret nem változik. Az Alkotmánybíróság határozata nem érintette a korábbi Btk.97/A.§ (1) bekezdését, mely szerint az erőszakos, többszörös visszaesővel szemben az erőszakos, többszörös visszaesőkénti minősítést megalapozó súlyosabban büntetendő személy elleni erőszakos bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén ugyanúgy a kétszeresére emelkedik, mint a korábbi Btk. most már nem alkalmazható 85.§ (4) bekezdése értelmében a három meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekményt elkövetőé. A

terhelt erőszakos többszörös visszaesői minőségének megállapítása a korábbi Btk.137.§ 16. és 17. pontjának alapul vétele mellett törvényes, ekként rögzítendő, hogy a terhelttel szemben alkalmazandó büntetési tételkeret a korábbi Btk.85.§ (4) bekezdése rendelkezésének mellőzésével sem változik. (Ez a megállapítás amellet is helytálló, hogy téves az eljáró bíróságnak - és az álláspontot helyeslő Legfőbb Ügyészségnek - az az érvelése, mely szerint a korábban hatályos Btk. rendelkezései szerint erőszakos többszörös visszaeső terhelt az elbíráláskor hatályos Btk. rendelkezései szerint is erőszakos többszörös visszaesőnek minősülne. Az új szabályozás szerint a terheltnek három személy elleni erőszakos bűncselekmény nem lenne felróható, mivel az új Btk.459.§ (1) bekezdés 26/c pontja értelmében a 164.§ (2) bekezdése szerinti könnyű testi sértés vétsége e megállapítás alapjául már nem vehető, márpedig a korábbi Btk.170.§ (1) bekezdése szerint értékelte cselekmény ekként lenne minősítendő, így a terheltnek az új szabályozás szerint már csak két személy elleni erőszakos bűncselekmény lenne felróható. Mindez azonban nem érinti azt a megállapítást, hogy a terhelt cselekménye az új szabályozás szerint nem enyhébben elbírálandó, mert a terhelt megállapítandó többszörös visszaesői minősége mellett az új Btk.89.§ (1) bekezdése súlyosabb büntetési tételt eredményezne.)

A büntetés kiszabását érintően az Alkotmánybíróság rámutatott: az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami büntetés funkcióját, a társadalom védelmét, a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást, valamint a speciális és a generális prevenciót (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995,571,577). A büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a bűnelkövető személyi körülményeit, többek között az elkövető előéletét, a bűnismétlést, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket. A büntetőjog az elkövetés tekintetében különös, felelősség fokozó jelentőséget tulajdonít az ismételt elkövetésnek (23/2014. (VII.15.) AB határozat, indokolás [42]).

Ezen büntetéskiszabási alapelveket is figyelembe véve a terhelttel szemben a megváltozott jogszabályi háttér mellett ugyanezen büntetési tételkeretben vizsgálendő büntetés továbbra is megfelel a korábbi Btk.37.§-a szerinti büntetési céloknak, annak megváltoztatására a Kúria - a legfőbb ügyészi állásponttal egyezően - alapot nem látott.

A Kúria a kifejtettekre figyelemmel a Be.424.§ (1) bekezdése és a Be.420.§ (1) bekezdése értelmében tanácsulésen a legfőbb ügyészi felülvizsgálati indítványnak helyt adva a támadott határozatot annyiban megváltoztatta, hogy a terhelttel szemben alkalmazott halmazati büntetést a korábbi Btk.85.§-ának (4) bekezdése mellőzésével a 85.§ (2) bekezdése és a 97.§ (1) bekezdése alapján

kiszabottnak tekintette.

A Kúria a megtámadott határozatot egyebekben - mivel a Be.423.§ (5) bekezdése értelmében a Be.416.§ (1) bekezdés c) pontjában felsorolt eljárási szabálysértést nem észlelt - nem érintette.

A Kúria határozata elleni fellebbezést a Be. 3.§-ának (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a 416. §-a (4) bekezdésének a b) pontja zárja ki.

A Be. 418.§-ának (3) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének e) vagy g) pontján alapul. A Be. 421.§-ának (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival, azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Kúria mellőzheti.

Budapest, 2015. március 19.

Dr. Katona Sándor s.k. a tanács elnöke, Dr Kiss Sándor s.k. előadó bíró, Idzigné Dr. Novák Csilla s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

tisztviselő
Bné